

Albert Camus YABANCI

ROMAN

Fransızca aslından çeviren VEDAT GÜNYOL

bir gün sonra deniz banyoları yapıyor, ahlak dışı bir ilişkiye girişiyor ve güldürücü bir filme gidip gönül

eğlendiriyor. Sizlere bütün söyleyeceklerim bundan ibaret!" dedi. Salonda, çıt çıkmıyordu. Savcı yerine

oturdu. Marie hıçkırık hıçkırık ağlamaya başladı ve "İşin aslı böyle değil, başka şeyler de var. Bana

düşündüklerimin zorla tersini söylediniz!" diye söylendi, beni iyi tanıdığını, kötü bir şey yapmadığımı

ekledi. Fakat, başkanın, bir işaretiyle, mübaşir onu alıp götürdü ve duruşmaya devam edildi.

Sonra sıra Masson'a geldi. Benim namuslu bir insan, hem de mert bir adam olduğumu söylediyse de pek

dinleyen olmadı. Sonra Salamano, köpeğine karşı iyi davrandığımı söyledi. Anamla benim üstüme sorulan

bir soruya da, artık anama diyecek bir şeyim kalmadığını, bu nedenden de onu İhtiyarlar Yurduna

koyduğumu ekledi, sonra, "Bunu anlamak gerek, anlamak!" dediyse de kimse dinler görünmedi. Onu da alıp

götürdüler.

Sonunda, sıra Raymond'a geldi. Kendisi son tanıktı. Bana başıyla şöyle bir işaret yaptı, hemen ardından

suçsuz olduğumu söyledi. Ama başkan, "Bize kendi düşüncenizi değil, olayı anlatın, hem bir şey sorulmadan

da karşılık vermeyin!" dedi. Öldürülen adamla olan ilişkim hakkında Raymond'a inceden inceye sorular

sordular. Raymond bunu fırsat bilip, "Kız kardeşini tokatlayalı beri bu adam bana düşman kesilmişti," dedi.

Ama, başkan, adamın benden de nefret etmesi için bir neden olup olmadığını sordu. Raymond, benim

kumsalda bulunuşumun kesinlikle bir rastlantı olduğunu söyledi. O zaman savcı, faciaya sebep olan

mektubun ne münasebetle benim tarafımdan yazıldığını sordu. Raymond, "Bu da bir rastlantı ti," dedi. Savcı karşılık olarak, bu hikâyede rastlantının vicdana oldukça kötü işler yüklediğini söyleyerek,

onu susturmaya çalıştı. Öğrenmek istiyordu: Raymond öldürülen adamın kız kardeşini tokatlarken, ben

rastlantıyla mı araya girmiştim; komiserlikte rastlantıyla mı tanıklık etmiştim; bu tanıklık sırasındaki

söylediklerimin başta başa hatır işi oluşu yine rastlantı sonucu muydu? Sonunda, Raymond'a neyle

geçindiğini sordu. Beriki, "Ambarcılıkta," diye karşılık verince, savcı jüri üyelerine dönerek, tanığın, bayağı

deyimiyle muhabbet tellallığı yaptığını ve bunun herkesçe bilindiğini söyledi. Ben de onun suç

ortağı, hem
de arkadaşımıymışım. En aşağılık cinsinden bir alçaklık karşısındaymışız. Bir ahlak canavarıyla
karşı karşıya
bulunmak, işi daha da korkunç hale sokuyor-muş. Raymond kendini savunmak istedi, benim
avukat da itiraz
etti. Ama ona, "Bırakın, savcı sözünü bitirsin," diye ihtar ettiler. Savcı, "Ekleyecek pek az
şeyim var," dedi
ve Raymond'a, "Bu adam arkadaşınız mıydı sizin?" diye sordu. Raymond, "Evet, arkadaşımıdım,"
diye karşılık
verdi. Bunun üzerine, savcı bana da aynı şeyi sordu. Gözlerini benden çevirmeyen Raymond'a
baktım, sonra
"Evet," dedim. O zaman, savcı jüri üyelerine döndü ve, "Annesi öldükten hemen bir gün sonra
en yüz
kızartıcı eğlencelere dalan bu aynı adam, bir hiç yüzünden ve ağza alınmaz bir ahlaksızlık
sorununu
temizlemek için adam öldürmüştür," dedi.
Sonra yerine oturdu. Benim avukatın sabrı tükenmişti. Kollarını havaya kaldırdı, cüppesinin
yenleri
dirseklerine doğru düştü, kolalı gömleğinin kıvrımları meydana çıktı. "Bu adamı anasını gömdü
diye mi,
yoksa birini öldürdü diye mi suçlandırıyoruz, anlayalım!"
diye bağırdı. Dinleyiciler güldüler. Ama, savcı yine ayağa kalktı, cüppesini kavuşturdu ve bu iki
olay arasında derin, etkin ve esaslı bir ilişki bulunduğunu anlamamak için sayın avukat kadar saf
olmak
gerektiğini söyledi, sonra, sesini yükselterek, "Evet, bu adamı anasını bir cani yüreğiyle
gömmüş olmakla
suçlandırıyorum!" diye bağırdı. Avukatım omuzlarını silktiler ve alnını kaplayan terleri sildi. Ama,
kendisi de
sarsılmış gibiydi. Anladım ki işler benden yana iyi gitmiyordu.
Sonra her şey yıldırım hızıyla geçti. Oturum sona ermişti. Adliye sarayından çıkıp cezaevi
arabasına
binerken, kısa bir zaman, yaz akşamının kokusunu, rengini duyup tanıdım. Tekerlekler üzerinde
kayan
zindanımın karanlığında, yorgunluğumun ta derinliklerinden gelişmişçesine, sevdiğim bir kentin,
kendimi
mutlu hissettiğim belli bir saatin bütün bu alışılmış gürültülerini eskisi gibi, bir bir bulur gibi
oldum.
Gerginliğini yitiren havada, gazete satıcılarının sesi, küçük parktaki son kuşların ötüşü, sandviç
satıcılarının
bağırması, kentin yüksek dönemeçlerinde tramvayların çıkardığı iniltili gıcırımlar ve göğün
daha gece
limanın üzerine çökmeden önceki uğultusu, bütün bunlar, benim için, cezaevine düşmeden önce
bildiğim
gözü kapalı bir gezintiyi düzenliyordu. Evet, bu saat, bundan çok zaman önceleri, kendimi mutlu
hissettiğim
bir saattir. Beni o zamanlar bekleyen, hep hafif ve deliksiz bir uykuydu. Ama yine de birşeyler
değişmişti.

Yarını gözlerken, kendimi yeniden hücremde buluverdim. Yaz göklerinde uzanıp giden o bildik yollar insanı günahsız uykulara da zindanlara da götürebiliyormuş demek.

4

Bir sanık sırasından da olsa, insanın kendinden söz edildiğini duyması doğrusu her zaman ilginç bir şey.

Savcıyla benim avukat karşılıklı tartışmalarında, diyebilirim ki, benden, hatta benden çok, işlediğim suçtan

söz ettiler. Hem bu karşılıklı tartışmalar birbirlerinden pek mi farklıydı sanki? Avukat kollarını kaldırıp

birtakım özür nedenleri göstererek yalnızca benim suçumu ortaya koyuyordu. Yalnız bir şey beni belli

belirsiz rahatsız ediyordu. Düşüncelerime gömülü olmama karşın, bazı bazı lafa karışacak oluyordum. O

zaman avukatım, "Susun! Davanız için bu daha iyi!" diyordu. Benim davamı beni işe karıştırmadan

çözümlüyor gibiydiler sanki. Her şey, benim araya girmeme kalmadan geçip gidiyordu.

Düşüncemi

sormadan kaderimi karar altına alıyorlardı. Arada bir, herkesin sözünü kesip "Ama bu kadarı da olmaz yani!

Sanık kim burada? Sanık olmak önemli bir şeydir. Benim de söyleyecek sözüm var!" demek geliyordu

içimden. Ama şöyle bir düşününce, bakıyordum ki, söyleyecek bir şeyciğim de yoktu. Şunu da kabul

etmeliyim ki, insanları oyalamaya karşı duyulan ilgi pek uzun ömürlü olmuyor. Örneğin, savcının söylediği

sözler beni çok çabuk usandırdı. Bana dokunan

ya da ilgimi çeken, sözlerinin bütünü değil, bu bütünden ayrılmış parçalar ya da jestlerdi.

iyi anlayabildimse, savcının ana düşüncesi şuydu: Sözde ben bu cinayeti önceden tasarlamışım. Hiç

değilse kanıtlamaya çalıştığı buydu. Kendisi de söylüyordu zaten: "Bunu kanıtlayacağım; baylar, hem iki

katlı kanıtlayacağım. Önce olayların göz kamaştırıcı ışığı, sonra da bu caninin ruh durumunun bana vereceği

donuk ışık altında..."

Olayları, anamın ölümünden başlayarak, kısaca anlattı. Duygusuzluğumu, anamın yaşını bile bilmeyişimi,

ertesi gün bir kadınla denize gidişimi, sinemayı, Fernandeli ve sonra Marie ile odama dönüşümü bir

bir anlattı. O sırada, ne söylediğini birden anlayamadım. Çünkü 'kapatması' diyordu. Oysa Marie benim için

sadece Marie idi. Sonra Raymond konusuna geçti. Baktım, olayları görüşü oldukça açıktı.

Söyledikleri akla

yatkındı: Sözde, Raymond'la anlaşarak mektubu yazmışım. Amaç, metresini getirtmek, sonra da onu 'ne

idüğü belirsiz' bir herife havale edip dövdürtecekmış. Kumsalda Raymond'un düşmanlarını kışkırtmışım.

Raymond yaralanmış. Tabancasını istemişim. Ateş etmek amacıyla tek başıma kumsala dönmüşüm.

Tasarladığım gibi de fellahı yere sermişim. Sonra beklemişim ve 'geberdiğinden iyice emin olmak için' ağır

ağır, emin bir biçimde, bile bile dört el daha ateş etmişim.

Savcı: "İşte baylar," dedi, "bu adamı, yaptığını gayet iyi bilerek adam öldürmeye yönelten olayları,

huzurunuzda bir bir gözlerinizin önüne serdim. Bu konuda direniyorum. Çünkü, bu, bilinçsizce bir davranış

değil. Bu adam, baylar, zeki bir adamdır. Kendisini dinlediniz, değil mi? Yanıt vermesini biliyor. Sözcüklerini

tartmasını biliyor. Ne yaptığımı bilmiyordum, diyemez."

Dinliyordum. Bana zeki dediklerini duyuyordum. Yalnız şunu anlamıyordum: herhangi bir kimsedeki

erdemler, nasıl oluyordu da bir suçlu aleyhine ezici bir kanıt olabiliyordu. Artık savcıyı dinlemedim. Neden

sonra şu sözleri kulağıma geldi: "Bari pişmanlık gösterseydi. Ama ne gezer, baylar! Sorgu sırasında bu adam

bir kerecik olsun o iğrenç cinayetinden üzülmüş görünmemiştir." Sonra, bana döndü ve parmağıyla beni

göstererek, durmadan suçladı. Doğrusu bunun nedenini pek anlayamadım. Kuşkusuz bu adam haklıydı.

Bunu kabulden kendimi alamıyordum. Yaptığıma pek pişman değildim. Ama adamın bunun üzerinde

böylesine durmasına şaşıyordum. Ona, içtenlikle, hatta sevgiyle anlatmak istiyordum ki, ben hayatımda

hiçbir zaman gerçekten pişmanlık nedir duymamışımdır. Olacak şeyler beni hep çelmiş-tir. Bu, bugün de

böyledir, yarın da böyle olacaktır. Ne var ki, içinde bulunduğum durum bu türlü konuşmaya elverişli değildi.

İçtenlikli görünmeye, iyi niyetli olmaya hakkım yoktu. Yine dinlemeye başladım. Bu kez de savcı, ruhumdan

söz etmeye başladı.

"Ruhu üzerine eğildim, sayın jüri üyeleri, ama bir şey bulamadım," diyordu. Ona bakarsanız, ne ruhum

varmış, ne de insanlıkla bir ilişğim. İnsanların ruhunu koruyan ahlak ilkelerinden bir teki bile kapıma

uğramamışım. "Kuşkusuz," diye ekledi, "bunu başına kakamayız. Elde etmesine olanak olmayan şeyler

için, neden elde etmedi diye sızlanamayız. Ama, bu düşüncede, hoşgörülüğün olumlu erdemi, yerini

adaletin daha güç, ama daha yüksek erdemine bırakmalıdır. Hele, bu adamda rastlanan türden bir

kalpsizlik, toplumu içine sürükleyecek bir uçurum halini alırsa!" Bundan sonra, anama karşı olan durumumdan söz açtı. Duruşmalarda söylediklerini bir daha tekrarladı. Ama işlediğim

cinayetten söz ettiği

zamankinden daha uzun konuştu ve sözü öylesine uzattı ki, sonunda günün sıcağından başka bir

şey

hissetmez oldum. Hiç değilse bu hal, savcının bir an sustuktan sonra, pek hafif ve etkili bir sesle, "Baylar, bu

mahkeme, yarın, cinayetlerin en iğrencini işleyen bir başka adamı, bir baba katilini yargılayacaktır," dediği

zamana kadar sürdü. Ona göre bu vahşi cinayet karşısında insanın akli dururmuş. "Umarım ki, insanların

adaleti, zaafa düşmeden onun cezasını verir!" dedi. Şunu da söylemekten çekinmiyormuş: Bu cinayetin

kendinde uyandırdığı dehşet, benim duygusuzluğum karşısındaki dehşetinden daha çok değilmiş. Yine hep

ona göre, anasını manen öldüren bir adam, kendini dünyaya getirenlerin canına kıyan kimse kadar

insanlıktan çıkarmış. Şu var ki birincisi ikincisinin hareketlerini hazırlar, onları sanki önceden haber verir ve

haklı çıkarmaya çalışırmış. Savcı sesini yükselterek: "Baylar, şu karşınızda oturan adam, yarın yine bu

mahkemenin yargılayacağı cinayetten de suçludur dersem, düşüncemi aşırı atak bulmazsınız sanırım.

Öyleyse cezasını görmelidir," diye ekledi. Burada, savcı terden parlayan yüzünü sildi. En sonunda, ödevinin

üzücü olduğunu, fakat metanetle onu yerine getireceğini söyledi. Temel kurallarını hiçe saydığım bir

toplumla artık bir ilişim olmayacağını ve basit tepkilerden habersiz bulunduğum insan kalbinden de

birşeyler ummayacağımı belirtti. "Sizden bu adamı ölüme mahkûm etmenizi istiyorum," dedi. "Bunu tam bir

kalp huzuru ile istiyorum. Çünkü, şu uzun

meslek hayatımda ölüm cezası istediğim zamanlar olmuştur. Ama bugüne kadar, bu güç görevimde, hiçbir

zaman bu derece kutsal ve amansız bir görev bilinciyle ve insana sadece korkunç şeyler esinleyen bu

adamın karşısında duyduğum türden bir nefretle, bu derece kendimi dengelememiş ve rahat olmamıştım."

Savcı yerine oturduğu zaman salonda uzun bir sessizlik oldu. Ben sıcağın ve şaşkınlıktan bunalmış

kalmıştım. Başkan biraz öksürdü ve çok alçak bir sesle bana ekleyecek bir şeyim olup olmadığını sordu.

Ayağa kalktım, içimden birşeyler söylemek geliyordu. Biraz gelişigüzel konuştum ve "Arap'ı öldürmek

niyetinde değildim," dedim. Başkan bunun bir itiraf olduğunu, zaten şimdiye kadarki savunma biçiminden

bir şey anlamadığını, avukatımı dinlemeden önce, beni suç işlemeye iten nedenlerin neler olduğunu kendi

ağzından duymak istediğini söyledi. Sözcükler dilime dolana dolana, hem gülünç olduğumu bile bile, bir

nefeste, "Buna güneş neden oldu," diye karşılık verdim. Salonda gülüşmeler oldu. Avukatım

omuzlarını
silkti. Hemen sonra sözü ona verdiler. O, "Vakit geç oldu, oysa söyleyeceklerim birkaç saat
sürer, onun için,
oturumun öğleden sonraya bırakılmasını dileyeceğim," dedi. Mahkeme bu dileği kabul etti.
Öğleden sonra, büyük vantilatörler yine salonun ağır havasını çalkalıyor ve jüri üyelerinin
rengârenk
yelpazeleri hep bir yönde sallanıyordu. Bana, avukatımın savunması hiç bitmeyecekmiş gibi
geldi. Ama yine
de, bir ara kulak kabarttım: "Evet, öldürdüğüm doğrudur," dediğini duydum. Sonra aynı tonda
devam ediyor
ve benden söz ederken her seferinde, 'ben' diye konuşuyordu. Hayretten donakalmıştım.
Jandarmalardan
birinin kulağına eğildim ve nedenini
sordum. Bana, "Sus!" dedi ve biraz sonra, "Bütün avukatlar böyle yapar," diye ekledi.
Düşündüm: bu, beni
konudan uzak tutmak, hiçe saymak, bir bakıma da benim yerimi almak demekti. Ama ben,
sanırım, bu
mahkeme salonunun çok uzaklarındaydım. Zaten, avukatım bana pek gülünç geliyordu. Kışkırtma
faslını
çarçabuk geçti. Sonra o da ruhumdan söz açtı. Ama bana savcı kadar hünerli gelmedi. "Ben de
bu ruhun
üzerine eğildim," dedi. "Ama sayın savcının tersine, orada birşeyler buldum; içini açık bir kitap
gibi
okudum." Avukatım, orada, namuslu bir adam, dürüst bir memur, çalıştığım kuruma bağlı,
herkesin sevdiği,
başkalarının yıkımı karşısında yüreği sızlayan bir insan olduğumu okumuş. Ona göre, ben örnek
bir
oğulmuşum; anama gücüm yettiği sürece bakmış ve sonunda, bir bakım yurdunun yaşlı bir
kadına benim
sağlayamadığım rahatı sağlayacağını ummuşum. "Bu yurt olayı çevresinde bunca gürültü
koparılmasına
şaşıyorum baylar," diye ekledi, "çünkü, bu kurumların yararına ve büyüklüğüne bir kanıt
göstermek
gerekirse, bunlara bizzat devletin para yardımında bulunduğunu söyleyebiliriz." Yalnız
avukatım cenaze
töreninden hiç söz etmedi ve bunun, yaptığı savunmada eksik kaldığını fark ettim. Ama bu uzun
cümleler,
ruhumdan söz ettikleri o bitmez tükenmez günler ve saatler yüzünden her şeyin rengini
kaybetmiş bir su
halini aldığını ve orada başımın döndüğünü hissettim.
Son olarak, avukatım habire konuşurken, dondurmacının sokaktan ve bütün mahkeme
salonlarından
geçip gelen mızıkça sesinin kulaklarımda çınladığını anımsıyorum. Yalnız, artık benim olmayan,
ama
sevinçlerimin en yalınından en süreklisine kadar hepsini,
yaz mevsiminin kokularını, sevdiğim mahalleyi, akşamleyin gökyüzünü, Marie'nin gülüşlerini,
elbiselerini hep birden içine alan bir yaşamın anıları, bir bir üzerime üşüştü. Oralarda yararsız

neler

yapmışsam, hepsi gelip boğazımı tıkadı, içimden yalnız bir şey için acele etmek geliyordu: şu işi bir

bitirsinler de kapağı hücreme atıp uykuya dalıvereyim, istiyordum. Avukatım son söz olarak:

"Sayın jüri

üyeleri, bir an için kendini kaybedip şaşkınlık içinde elinden bir kaza çıkan namuslu bir insanı ölüme

göndermeyeceklerdir," dedi ve zaten sonsuz vicdan azapları içinde kıvrandığımı, bunun da en kesin bir ceza

olduğunu söyledi ve hafifletici nedenleri göz önüne almalarını istedi. Bütün bunlar, yarım yamalak kulağıma

çalındı. Oturuma ara verildi ve avukatım bitkin bir halde yerine çöktü. Meslektaşları yanına gelip elini

sıktılar. "Harikulade azizim!" dediklerini duydum. Hatta içlerinden birisi beni tanık tutup, "Değil mi?" dedi.

Evet anlamında başımı salladım. Ama iltifatım içten değildi. Çünkü çok yorgundum.

Dışarıda akşam oluyordu. Sıcak, hafiflemişti. Sokağın kulağıma gelen gürültülerinden akşamın tatlılığını seziyordum. Hepimiz olduğumuz yerde bekleyip duruyorduk ve beklediğimiz şey yalnız beni

ilgilendiriyordu. Gözlerimi yine mahkeme salonunda gezdirdim. Her şey ilk günkü gibiydi.

Kurşunî ceketli

gazeteci ve otomat kadınla göz göze geldik. Duruşma sürdüğü sürece Marie'yi aramamıştım. Onu

unutmamıştım, ama kendi derdime düşmüştüm. Onu gördüm. Celeste'le Raymond'un arasındaydı. "Hele

şükür!" der gibi işaret yaptı. Gülümsedi. Yüzü hafif kederliydi. Ama gel gör ki benim içim daha da

kapalıydı, gülümsemesine karşılık vermedim.

Yargıçlar yine yerlerine geldiler. Jüri üyelerine acele acele bir sürü soru okudular. Kulağıma, 'Adam

öldürmekten suçlu...', 'tahrik', 'hafifletici sebepler' gibi sözler çarptı. Jüri üyeleri dışarı çıktılar. Beni de, daha

önce beklediğim küçük odaya götürdüler. Avukatım yanıma geldi: çok sırnaşık hali vardı, benimle, şimdiye

kadar görmediğim bir içtenlik ve güvenle konuştu. Her şeyin yolunda gideceğini, bir yıllık hapis ya da ağır

hapisle bu işten sıyrılacağımı umuyordu. Aleyhte hüküm verilirse, temyiz olanağı olup olmadığını sordum.

"Yoktur," diye karşılık verdi. Kendisinin taktiği, jüri üyelerini kızdırmamak için taleplerde bulunmamakmış.

Bir kararın olur olmaz şekilde temyiz edilemeyeceğini anlattı. Yoksa, gereksiz bir sürü kırtasiyecilik

olmuş. "Zaten nasıl olsa af isteğinde bulunmak var. Ama, ben inanıyorum, sonuç lehte olacak!" dedi.

Uzun zaman, sanırım üç çeyrek saat kadar bekledik. Sonunda, bir zil ortalığı çınlattı. Avukatım "Jüri

başkanı kararı okuyacak. Sizi, yalnız kararı bildirmek için çağıracaklar!" diyerek çıkıp gitti.

Kapılar sakladı,
insanlar, yakın mı uzak mı olduğunu kestiremediğim merdivenlerden koşa koşa inip çıkıyorlardı.
Sonra,
salonda kısık bir sesle birşeyler okunduğunu duydum. Zil bir daha çınlayıp da odanın kapısı
açılınca, salonun
sessizliği bana doğru yükseldi. Sessizlikle birlikte, genç gazetecinin gözlerini başka yana
çevrik görünce,
içimi garip bir duygu kapladı. Marie' nin bulunduğu yana bakamadım. Hem, vakit de olmadı buna.
Çünkü,
başkan, bana tuhaf gelen bir biçimde, Fransız ulusu adına, bir meydanlıkta başımın kesileceğini
söyleyiverdi.
O zaman, bütün yüzlerde okuduğum duyguyu anlar gibi oldum. Sanırım, bu bana
karşı beklenen bir önem duygusuydu. Jandarmalar bana pek yumuşak davranıyorlardı. Avukatım
elini
bileğimin üzerine koydu. Artık hiçbir şey düşünemiyordum. Başkan, "Diyecek başka bir şeyiniz
var mı?"
diye sordu. Düşündüm, "Hayır!" dedim. O zaman beni alıp götürdüler.

5

Cezaevinin papazıyla görüşmeyi üçüncü kez reddettim. Ona diyecek bir şeyciğim yok. Konuşmak
istemiyor canım. Nasıl olsa, pek yakında göreceğim onu. Beni şu anda ilgilendiren şey, idam
makinesinden
yakamı sıyırmak, bu önüne geçilmez sonucun bir kurtuluş yolu olup olmadığını bilmek. Beni bir
başka
hücreye koydular. Burada, uzandığım vakit yalnız gökyüzünü görebiliyor, başka bir şey
göremiyorum. Bütün
günlerim, gündüzü geceye ulaştıran renklerin bir bir soluşunu, gökyüzünde seyretmekle
geçiyor. Yattığım
yerde, ellerimi başımın altına koyup bekliyorum. Acaba bu amansız makineden kurtulan,
idamdan önce sırıra
kadem basan, polis kordonunu yaran ölüm hükümlüleri var mıdır, diye kimbilir kaçınıcı kez, kendi
kendime
sorup duruyorum. O zaman, idam öykülerini can kulağıyla dinlemediğime hayıflanıyorum. İnsan
daima,
gözünü açıp bu türlü şeylere dikkat etmeli. Ama kimse, hiçbir zaman, başına neler geleceğini
bilemez ki!
Herkes gibi ben de bu türlü öyküleri gazetelerde okumuştum. Ama, merak edip de okumadığım,
idam
hükümlülerine ait birçok kitap vardı muhakkak. Belki de o kitaplarda kaçma öykülerine
rastlayabilirdim. Hiç
olmazsa, bir keresinde
çarkın durduğunu ve bu amansız yuvarlanışta, bir kez olsun, yalnızca bir kez olsun, rastlantıyla
talihin
durumu değiştirdiğini öğrenmiş olurdu. Bir bakıma bu bana yeter de artardı bile, sanıyordum.
Ondan ötesi
yüreğimin işiydi. Gazeteler, sık sık, topluma olan bir borçtan söz etmekteydiler. Onlara göre,
bunu ödemek
gerekti. Ama, bu insana birşeyler düşün-dürtmüyordu. Asıl önemli olan şey, bir kaçma olanağı,

amansız

törenin dışına sıçrayış, alabildiğine umut olanakları veren çılgınca bir koşuşttu. Tabii, umut, bir yolun

dönemecinde, var hızla koşarken, birden yetişen bir kurşunla yere serilivermekti. Ama, işin aslına bakılırsa,

her şey bana bu türlü bir lüksü yasak ediyordu. Makine beni kısıvrak içine alıyordu.

Bütün iyi niyetime karşın, bu küstah gerçeği kabul edemiyordum. Çünkü sonunda bu gerçeği doğuran

Scan & Edit: Ayhan

www.webturkiyeforum.com

hükümlerle, bunun bildirildiği andan başlayarak, kesin olarak birbirine bağlanan olaylar arasındaki o gülünç

oransızlık vardı ortada. Bana öyle geliyordu ki, kararın saat on yedi yerine yirmide okunmuş bulunması,

büsbütün başka türlü olması olasılığı, kılık değiştiren kimseler tarafından verilmiş olması, Fransız (Alman ya

da Çin) ulusu gibi belirsiz bir kavram adına verilmiş bulunması; bütün bunlar, böyle bir kararı, ciddi

olmaktan oldukça uzaklaştırıyordu. Ama yine de şunu kabul etmek zorundaydım ki, verildiği andan

başlayarak, bu kararın sonuçları, sırtımı verdiğim şu duvarın varlığı kadar kesin, onun kadar ciddiydi.

Bu anlarda, anamın, babam üstüne anlattığı bir öyküyü anımsadım. Babamı hiç tanımadım. Onun hakkında kesin olarak bildiklerim, belki anamın o zamanlar bana anlattığı şeylerdi: babam, bir gün, adam

öldüren birisinin idamını seyre gitmiş. Gitmeyi düşünmek bile önceleri onu hasta ediyormuş. Ama, yine de

gitmiş, dönüşünde de, o gün uzun uzun kusmuş durmuş. O zaman babama karşı biraz tiksindi duymuştum;

şimdiyse, anlıyorum, meğer çok olağan bir şeymiş bu. Nasıl olmuştu da anlayamamıştım: hiçbir şey ölüm

cezası kadar önemli değildi ve bir bakıma da, bir insan için bundan daha ilginç bir şey olamazdı. Kazara bu

cezaevinden çıkarsam eğer, gidip bütün idam edilenleri seyredeceğim. Sanırım böyle bir olanağı düşünmekle

iyi etmiyordum. Çünkü, bir sabah erkenden, muhafız kordonunun arkasında, serbest serbest durabileceğimi,

seyrettikten sonra kusan bir seyirci olabileceğimi düşündükçe, içimi zehirli bir sevinç dalgası kaplıyordu.

Ama, bu hiç de doğru değildi. Böyle şeyleri kurduğuma iyi etmiyordum. Çünkü, az sonra öylesine fena

üşüdüm ki, yorganımın altında büzülüp kaldım. Dişlerim birbirine vuruyordu, bir türlü önleyemiyordum

bunu.

Ama, insan her zaman akıllı olamaz tabii. Bazı bazı, örneğin yasa tasarıları yapıyor, cezaları geliştiriyordum. Asıl önemli olan şey, hükümlüye bir olanak sağlamaktı. Binde bir de olsa, bu

olanak birçok

şeyleri düzeltmeye yeterdi. Örneğin, kimyasal bir bileşim bulunabilir ve bunu içen hasta (aklım hastaya

takılmıştı) onda dokuz olasılıkla ölebilirdi. Hasta bunu bilecekti. Bu şarttı. Çünkü, iyi düşünüp olaylara

serinkanlılıkla bakınca görüyordum ki, giyotinin şakası yoktu. Onun altında şans diye bir şeyin lafı olamazdı.

Sözün kısası, hastanın ölümüne kesin olarak karar verilmişti. Bu, artık kapanmış bir olay, olmuş bitmiş bir

önlem, üzerinde bir daha görüşülemeyecek bir anlaşmaydı. Olağanüstü olarak, darbe inmezse, yeniden

işe başlanırdı. Sonunda, hükümlüye idam makinesinin iyi işlemlerini dilemek düşerdi, işin asıl can sıkıcı yanı

da buydu. İşin aksak yanı budur diyordum. Bir bakıma doğruydum bu. Ama bir bakıma da, iyi bir örgütün sırrı

da bundaydı, bunu teslim zorundaydım. Kısaca, mahkûm, idamına manen yardım etmek zorundaydı. İşlerin

kolayca yürümesi, kendi yararınaydı.

Şunu da belirtmek zorundaydım: o zamana kadar bu sorunlar üzerinde vardığım düşünceler doğru

değildi. Uzun zaman -neden olduğunu bilmeden- sanırdım ki, giyotine gitmek için, bir idam tahtasına

çıkma, merdivenleri tırmanma yeterliydi. Sanırım bunun nedeni 1789 devrimiydi; yani bu sorunlar

üzerinde bana öğrettikleri ya da gösterdikleri şeylerdi. Ama bir sabah, gürültülü bir idam dolayısıyla

gazetelerin bastığı bir fotoğrafı anımsayıverdim. Aslında, idam makinesini düpedüz yere koymuşlardı.

Sandığımdan daha küçüktü. Ne tuhaf! Bunu daha önce anımsamamıştım. Resimdeki bu aygıt o pırıl pırıl,

usta elinden çıkma o kusursuz haliyle dikkatimi çekmişti. İnsan bilmediği şeyler üzerinde hep olmadık

düşüncelere varır. Oysa ben her şeyin basit olduğunu kabul etmek zorundaydım: çünkü, makinenin

yüksekliği, ona doğru ilerleyen insanın boyu ile birdi. İnsan ona doğru, sanki bir tanıdığı karşılamaya gider

gibi ilerlerdi. Bir bakıma bu da can sıkıcı bir şeydi. İdam tahtasına çıkış, gökyüzüne doğru yükseliş yok mu,

işte insanın kafası bunlara takılabilirdi. Oysa, burada da, makine her şeyi eziyordu. İnsan azıcık utanç ve

büyük bir kesinlikle sanki gizlice öldürülüyordu.

Ayrıca durmadan düşündüğüm iki şey daha vardı: şafak vakti ve cezamın affı. Bununla birlikte kendime

laf anlatmaya ve bunları düşünmemeye çalışıyordum. Sırtüstü uzanıyor, gözlerimi gökyüzüne dikeyliyor

ve onunla ilgilenmeye çabalıyordum. Gökyüzü yeşile bürünüverdi mi, akşam oldu demektir. O zaman

düşüncelerimin akışını değiştirmek için kendimi bir daha zorluyordum. Kulağımı yüreğimin atışına veriyordum. Bunca zamandır bana arkadaşlık eden bu gürültünün durabileceğini bir türlü aklım almıyordu.

Oldum olası, gerçekten hayal etmek nedir bilmemişimdir. Bununla birlikte, bu yürek çarpıntısının kafamda uğuldayacağı bir ânı hayal etmeye çalıştım. Ama boşunaydı bütün bunlar. Hep şafak vakti ve cezamın affı karşıma dikiliyordu. Sonunda, içimden, en doğrusu, kendimi zorlamamaktır diyerek kesip atıyordum.

Biliyordum, şafakla birlikte çıkageleceklerdi. Kısaca, gecelerimi, bu şafak vaktini beklemekle geçirdim.

Boş bulunmaktan oldum olası hoşlanmam. Başıma bir şey gelecekse, uyanırken gelsin isterim, işte bunun için gündüzleri az buçuk uyuyor, geceleri de, tavandaki pencereye günışığı vuruncaya kadar sabırla bekliyordum. İşin en güç yanı şuydu: insanları idam edegeldikleri ol kuşkulu saati biliyordum. Kulağım hiçbir zaman bunca ses duymamış, bu kadar hafif tıkırtıları fark etmemişti. Zaten bu süre içinde talihim bana yardım etti diyebilirim. Çünkü kulağıma hiçbir ayak sesi gelmedi. Anacığım sık sık, "İnsan hiçbir zaman bütün bütün mutsuz olmaz," der dururdu. Gökyüzü elvan elvan renklere boyanıp da, yeni bir günışığı hücreme sıziverince, ona hak veriyordum. Çünkü, bu sırada pekâlâ ayak sesleri duyabilirdim, kalbim de çatlarcasına atabilirdi. En ufak bir hışırtı üzerine kendimi kapiya atıyorsam da, kulağım kapiya dayalı, kendi soluğumu duyuncaya, boğuk ve sanki bir köpek hırıltısına benzetip dehşete düşünceye kadar çılğınlar gibi bekliyorsam da, yine de yüreğim çatlamiyordu ve ben yirmi dört saat daha kazanmış oluyordum.

Bütün gün, bir de affımı düşünmek vardı. Sanırım bu düşünceden adamakıllı yararlandım. Etki olanaklarımı hesaplıyor, düşüncelerimden en iyi verimi elde ediyordum. Hep, en kötü olasılıkları, affımın kabul edilmemesi olasılığını düşünüyordum. "Ne yapalım," diyordum, "ölmem kaçınılmazmış!" Başkalarından önce ölecektim, su götürür yanı yoktu bunun. Ama herkes bilir ki, hayat yaşamaya değmez.

Aslına bakarsanız, ihsan ha otuzunda ölmüş ha yetmişinde, pek önemli değildi. Çünkü, her iki halde de, pek doğal ki, başka erkekler de, başka kadınlar da yaşayacaklardı, hem de binlerce yıl. Sözün kısası, hiçbir şey böylesine açık değildi. Şimdi de olsa, yirmi yıl sonra da olsa yine bendim ölecek olan. Şu anda beni bu düşüncemde biraz üzen şey, yirmi yıl daha yaşamayı düşünürken, yüreğimin korkunç derecede hoplamasıydı.

Ama onu bastırmak için, yirmi yıl sonra yine o gün gelip çattığı zaman, düşüncelerimin ne

olacağını

hayal etmek yetiyordu. Değil mi ki insan ölecekti, öyleyse bunun ne zaman ve nasıl olacağı pek önemli

değildi. O halde (işin asıl güç yanı bu 'o halde' sözcüğünün ifade ettiği anlamı gözden kaçırmamaktı), evet o

halde af dilekçemin kabul edilmemesine boyun eğmeliydim.

Bu anda, ama yalnız bu anda, kendimde ikinci bir olanağı, af olanağını düşünmek hakkını buluyor, kendime sanki böyle bir fırsat veriyordum. İşin can sıkıcı yanı, gözlerime çılgın bir sevinç halinde batan

kanımın ve vücudumun atılımına gem vurmam ge-rekmeseydi. içimdeki çığlığı bastırmaya, onu yatıştırmaya çalışmalıyım. Bu ikinci olasılıkta doğal kala-bilmeliydim ki, birincisine boyun eğişim daha

akla yakın olabilmeliydi. Bunu başardığım zamanlar, kendime bir saatlik iç rahatlığı sağlamış oluyordum.

Bu da, doğrusu, yabana atılacak şey değildi.

İşte, cezaevi papazını görmeyi bir kere daha kabul etmeyişim böyle bir ânıma rastladı.

Uzanmıştım.

Gökyüzünün kumrallaşan rengine bakıp akşamın yaklaştığını düşünüyordum. Aftan umudumu kesmiştim ve

kanımın düzgün dalgalar halinde bedenimde dolaştığını duyabiliyordum. Papazı görmeye gereksinmem

yoktu. Ne zamandan beridir, ilk kez olarak Marie'yi düşündüm. Bana yazmayalı epeyi oluyordu.

O akşam

düşündüm de, kendi kendime, ölüme hükümlü bir adamın metresi olmaktan usanmıştır belki, dedim. Hasta

ya da ölmüş olabileceği de aklıma geldi. Olağan şeylerdendi bunlar. Hem nasıl bilebilirdim bunu: şimdi artık

ayrı kalmış bedenlerimizin dışında hiçbir şey bizi birbirimize bağlamıyor, anımsatmıyordu. Hem bu andan

başlayarak Marie'nin anısı benim için bir şey ifade etmiyordu.

Ölmüşse artık beni hiç ilgilendirmezdi. Ben öldükten sonra insanların beni unutacaklarını nasıl çok iyi

anıyorsam, bunu da kendim için öyle doğal buluyordum. Ölümünden sonra insanların artık benimle hiçbir

alışverişi kalmıyordu. Hatta bunun düşünmenin bile acı olduğunu söyleyemezdim. Aslında, insanın eninde

sonunda alışmayacağı hiçbir düşünce yoktur.

İşte tam bu sırada papaz içeri girdi. Onu görünce hafif bir titreme aldı beni. Bunu fark etti ve bana,

"Korkma!" dedi. Kendisine, "Siz papazlar genellikle bir başka zamanda gelirsiniz," dedim. Bunun tamamen

bir dost ziyareti olduğunu, af dilekçemle bir ilişiği olmadığını, zaten sonucun üstünde hiçbir bilgisi

olmadığını söyledi. Yatağın üzerine oturdu ve beni yanına çağırdı. Gitmedim. Hali tavrı çok yumuşaktı.

Kolları dizlerine dayalı, başı önüne eğik, bir an ellerine baka baka oturduğu yerde kaldı. Elleri ince ve

kaslıydı, iki çevik hayvancığı andırıyordu. Onları, ağır ağır, birbirine sürttü. Sonra başı hep önüne eğik öylesine uzun bir zaman o durumda kaldı ki, bir an onu unutmuşum gibi geldi bana. Ama sonra birden başını kaldırdı, dimdik yüzüme baktı: "Niçin sizi görmemi istemiyorsunuz?" diye sordu. "Tanrıya inanmıyorum da ondan," diye karşılık verdim. İnanmadığıma emin olmadığını öğrenmek istedi. "Bunu kendi kendime sormam bile!" diye karşılık verdim: çünkü bu bana önemsiz bir sorun gibi görünüyordu. O zaman kendini arkaya doğru bıraktı, sırtını duvara dayadı. Ellerini açarak dizlerinin üzerine koydu. Hemen hemen bana söylemiyormuş gibi: "İnsan bazen kendini bundan emin sanır, ama gerçekte hiç de değildir," dedi. Ben ağzımı açmıyordum. Yüzüme baktı ve, "Ne dersiniz buna?" diye sordu. "Olabilir," diye karşılık verdim. Belki beni gerçekten ilgilendiren şeyin ne olduğundan emin değildim, ama ilgilendirmeyenden tamamıyla emindim. Aksi gibi, papazın söyledikleri beni ilgilendirmeyen şeylerdendi. Papaz gözlerini benden ayırdı ve duruşunu değiştirmeden, "Sakın fazla umutsuzluktan böyle konuşmuş olmayasınız?" diye sordu. Ona umutsuz olmadığını anlattım. "Yalnız korkuyorum, bu da doğaldır," dedim. "Öyleyse, Tanrı size yardım edecektir, sizin durumunuzda birçok kimseler tanıdım. Hepsi de yüzünü ona döndü," dedi. "Olabilir, bu onların hakkıdır," diye karşılık verdim. "Aynı zamanda bu, böyle şeylere vakitleri olduğunu gösterir. Bana gelince, bana yardım edilmesini istemiyorum. Çünkü beni ilgilendirmeyecek bir şeyle ilgilenecek kadar vaktim yok." Bu sırada papazın elleri sinirli sinirli kıvılcıyordu. Oturduğu yerden doğruldu ve cüppesinin kıvrımlarını düzeltti, sonra, "Dostum," diye seslendi. Böyle demesi ölüme hükümlü olduğum için değilmiş; ona göre, bizler, yani hepimiz ölüme hükümlüydük. Burada sözünü keserek bunun aynı şey olmadığını, hem olsa da bunun hiçbir biçimde bir avunma yerine geçemeyeceğini söyledim. "Orası öyle," dedi, "ama yakında ölmeseniz bile daha sonra öleceksiniz. O zaman da aynı soruyla karşı karşıya kalacaksınız. Bu korkunç deneyime nasıl girişeceksiniz?" diye sordu. "Şimdi bu anda nasıl girişiyorsam o zaman da öyle girişirim," dedim. Bu söz üzerine ayağa kalktı ve gözlerimin ta içine baktı. Bu, benim pek iyi bildiğim bir oyundu. Gönülümü eğlendirmek için, sık sık, Emmanuel'in ya da Celeste'in yüzlerine böyle bakardım da, dayanamaz gözlerini kaçın kaçırmıyorlardı. Papazın da bu oyunu iyi bildiğini hemen fark ediverdim. Gözleri hiç titremiyordu. "Hiç mi umudunuz yok, ölüp bütün bütün yok olacağınız düşüncesiyle mi

yaşıyorsunuz?" diye

sorduğu zaman sesi de titremedi. Bu sorusuna, "Evet," diye karşılık verdim.

Bunun üzerine başını önüne eğdi ve yine oturdu. "Size acıyorum," dedi. Ona göre, bu, bir insan için

dayanılması olanaksız bir şeydi. Bense yalnız canımı sıkırmaya başladığını hissettim. Dönüp tavan penceresine doğru yürüdüm. Omzumu duvara dayadım. Dediklerini pek dinlemiyordum. Yine soru sormaya

başladığını fark ettim. Sesinde kaygılı ve aceleci bir tavır vardı. Heyecanlı olduğunu sezdim ve sözlerine

kulak verdim.

Af dilekçemin kabul edileceğinden emin olduğunu, ama içimde taşıdığım bir günahın yükünden kurtulmam gerektiğini söylüyordu. Ona göre, insanların adaleti hiçbir şey, Tanrınınıkiyse, her şeydi. "Beni

mahkûm eden, insanların adaletidir," dedim. "Ama," diye karşılık verdi, "yine de günahınızı temizleyememiştir." Bana yalnız suçlu olduğumu öğretmişlerdi. Evet, suçluydum. Suçumu ödüyordum.

Benden başka bir şey isteyemezlerdi. Bu sözlerim üzerine yine ayağa kalktı. Düşündüm ki bu daracak

hücrede kımıldamak istedikçe ya oturacaktı ya da kalkacaktı. İkisinin ortası yoktu.

Gözlerimi yere dikmiştim. Bana doğru bir adım attı, sonra ilerlemeyi göze alamıyormuş gibi, olduğu

yerde durdu. Demir parmaklıklar arasından gökyüzüne bakıyordu. "Yanıyorsunuz evladım," dedi. "Sizden

daha başka şeyler isteyebilirler. Belki isteyeceklerdir de." "Ne isteyebilirler ki?" "Görmenizi isteyebilirler."

"Neyi görmeyi?"

Papaz çevresine göz gezdirdi ve bana yorgun gelen bir sesle, "Biliyorum, bütün bu taş duvarlardan ter

gibi acı sızmaktadır. Onlara hiçbir zaman yüreğim sızlamadan bakamamışımdır. Ama, bütün varlığımla

biliyorum ki, sizin gibilerin en zavallıları bile bu taş duvarların karanlığından tanrısal bir çehre çıktığını

görmüşlerdir. İşte, sizden bu çehreyi görmenizi istiyorum," dedi.

Biraz canlandım. "Aylar var bu duvarlara bakıp duruyorum," dedim, "ama orada ne tanıdık bir şey, ne

de bir çehre gördüm. Orada belki çok önceleri bir çehre arayıp durdumdu. Ama bu çehrede güneşin rengi,

isteklerin alevi vardı: bu Marie'nin çehresiydi. Onu boşuna aradım. Şimdi, her şey bitmiştir. Herhalde, bu taş

duvarların terinden hiçbir şey sızdığını görmemiştim."

Papaz yüzüme biraz acı acı baktı. Şimdi sırtımı iyice duvara vermiştim. Günün ışığı alnıma akıyordu.

Papaz pek iyi duyamadığım birşeyler söyledi, sonra acele acele, "Bari sizi kucaklayabilir miyim?" diye

sordu. "Hayır," diye karşılık verdim. Geriye döndü ve duvara doğru yürüdü, elini taşların üzerinde hafif hafif

gezdirecek, "Bu dünyayı bu derece mi seviyorsunuz?" diye mırıldandı. Hiç sesimi çıkarmadım.

Uzun bir zaman sırtı bana dönük olarak durdu. Onun varlığı bana batıyor, canımı sıkıyordu. Tam, "Artık gidin!" diyecektim, birden döndü ve sanki parlarcasına "Hayır, size inanmam. Eminim, bir başka dünyaya susadığınız olmuştur," dedi. "Elbette," dedim, "ama bu, zengin olmayı dilemekten, çabuk yüzmeyi, güzel ağızlı olmayı dilemekten daha önemli değildir. Hepsi aynı kapıya çıkar." Ama papaz sözümü kesti ve bu başka hayattan ne anladığımı öğrenmek istedi. "Bana bugünkünü anımsatacak bir hayat!" diye bağırdım. Ve hemen ardından, "Artık bu şeylerden bıktım," dedim. Bana hâlâ Tanrıdan söz etmek istiyordu. Ona doğru ilerledim ve son kez olarak, pek az vaktim kaldığını anlatmaya çalıştım. Bunu da Tanrı sözüyle harcamak niyetinde değildim. Kendisine niçin, "Pederim," demediğimi, "Efendim," diye seslendiğimi sorarak konuyu değiştirmeye çalıştı. Bu soru sinirime dokundu: "Pederim değilsiniz de ondan. Siz de ötekilerden yaşıyorsunuz," dedim. "Hayır evladım," dedi, "ben senden yanayım. Ama sen bunu anlayamazsın, çünkü yüreğin her şeye kapalı. Senin için dua edeceğim." O zaman, bilmiyorum niçin, içimde birşeyler de-şiliverdi. Avazım çıktığı kadar bağırmağa başladım, hakaret ettim, duasını istemediğimi, yok olmaktansa yanmanın daha iyi olduğunu söyledim. Cüppesinin yakasına yapışmıştım, içimin, sevinç ve öfkeyle karışık bütün taşkınlıklarını üzerine boşaltıyordum. Ne kadar da dediklerinden güvenli görünüyordu değil mi? Oysa onun güvendiği şeylerden hiçbiri bir kadın saçının bir tek teline bile değmezdi. Yaşadığından bile emin değildi, bir ölü gibi yaşıyordu çünkü. Bense ellerim bomboş bir adam olarak görünüyordum, ama kendimden emindim, her şeyden emindim, hem ondan çok daha emindim. Yaşadığımdan emindim ve gelmekte olan ölümden emindim. Evet, bundan başka bir şeyim yoktu benim. Ama, hiç değilse bu gerçeğe, onun bana sahip olduğu kadar sahiptim. Daha önce de, bu anda da haklı olan bendim ve her zaman da haklı olmuştum. Şöyle yaşamıştım, böyle yaşayabilirdim. Şunu yapmış, bunu yapmamıştım. Filan şeyi yapmadımsa, falan şeyi yapmıştım. Peki, sonra? Sanki bütün yaşamımda, kendimi haklı çıkarmak için bu dakikayı, şu şafak vaktini beklemiştim. Hiç, hiçbir şeyin önemi yoktu ve bunun niçin böyle olduğunu da biliyordum. O da biliyordu. Geçirdiğim bütün bu anlamsız hayatta, geleceğimin ta derinlerinden, henüz gelmemiş yıllar içinden, karanlık bir soluk bana doğru yükseliyor ve yaşadığım yıllardan daha gerçek

olmayan yıllardan bana sunulan ne varsa, hepsini aynı düzeye getiriyordu. Başkalarının ölümü, bir ananın sevgisi ne umurundaydı benim? Başkasının Tanrısından bana neydi? Başkalarının seçtiği, kabullendiği hayattan, yazgıdan bana neydi? Değil mi ki, bir tek yazgı, beni ve benimle birlikte, onun gibi bana "Kardeşim," diyen bir sürü ayrıcalıklıyı seçecekti! Anlıyor muydu acaba, anlıyor muydu ki herkes ayrıcalıklıydı. Zaten yalnız ayrıcalıklar vardı. Ötekileri de bir gün mahkûm edeceklerdi. Kendisi de yargıyı yiyecekti. Adam öldürmekle suçlandırılıp anasının cenazesinde ağlamadı diye idam edilseydi ne önemi olurdu bunun. Bence Salamano'nun köpeği de karısı kadar değerliydi. O ufak tefek otomat kadın da, Masson'un evlendiği Parisli kadın kadar, ya da benimle evlenmek isteyen Marie kadar suçluydu. Raymond, Celeste kadar dostum olmuş, Celeste, Raymond'dan daha değerliymiş, değilmiş ne önemi vardı? Marie, bugün dudaklarını bir başka Meursault'ya verdiyse, bundan ne çıkardı? Anlıyor muydu ki, bu hükümlü... geleceğimin ta derinlerinden... Bütün bunları bağıra bağıra söylerken neredeyse tıkanıyordum. Ama, papazı elimden kurtarmışlardı çoktan. Gardiyanlar bana gözdağı veriyorlardı. Ama, o, gardiyanları yatıştırdı ve bir an sessiz sessiz yüzüme baktı. Gözleri dolu doluydu. Sırtını döndü, çıkıp gitti. O gider gitmez eski iç rahatlığımı buldum. Direncim kalmamıştı, kendimi yatağıma attım. Sanırım uyumuşum. Gözlerimi açtığım zaman, yüzüme yıldızlar doldu. Kır sesleri bana kadar yükseliyordu. Gecenin kokuları, toprak ve tuz kokuları şakaklarımı serinletiyordu. Bu mahmur yazın o olağanüstü erinci, yükselen bir deniz gibi içime doluyordu. O anda, gecenin sınırında, vapur düdükları ötmeye başladı. Bunlar, artık hiç umurumda olmayan bir dünyaya giden vapurları haber veriyordu. Ne zamandır, ilk kez olarak, anacığımı düşündüm. Hayatının sonlarında niçin bir 'Nişanlı' edinmişti, niçin hayata yeniden başlıyormuş gibi oyunlara girişmişti, anlar gibi oluyordum. Orada, orada da birtakım ömürlerin sona erdiği bu İhtiyarlar Yurdunun çevresinde de akşamlar, hüznü bir savaş aralığı gibiydi. Anacığım, ölümün eşiğinde, kendini orada serbest ve her şeyi yeni baştan yaşamaya hazır hissetmiş olmalıydı. Kimsenin, kimseciklerin onun arkasından ağlamaya hakkı yoktu. Ben de her şeyi yeni baştan yaşamaya kendimi hazır hissettim. Sanki bu büyük öfke beni kötülüklerden arındırmış, umuttan kurtarmıştı, işaretler ve yıldızlarla yüklü olan bu gecede, kendimi ilk kez olarak, dünyanın tatlı

kayıtsızlığına

açığırdum. Dünyayı kendime bu kadar eş, bu kadar kardeş bulunca, anladım ki, eskiden mutluluğa ermişim.

Hatta hâlâ da mutluydum. Her şey tamam olsun, kendimi pek yalnız hissetmeyeyim diye, benim için artık,

idam günümde bir sürü seyirci bulunmasını ve beni nefret çığlıklarıyla karşılamalarını dilemekten başka bir

şey kalmıyordu.

S O N

ÇAĞDAŞ DRAMA DİZİSİ

ÇAVUŞ MUSGRAVE'İN DANSI / John Arden

GODOT'YU BEKLERKEN / Samuel Beckett

KAHRAMANLAR ALANI / Thomas Bernhard

SON GÜNLER (PUŞKİN) / Bulgakov

ECİNNİLER / Albert Camus

ÖLÜM VE KIZ / Ariel Dorfman

BİYOGRAFİ / Max Frisch

BİZ AŞAĞIDA İMZASI OLANLAR / Aleksander Gelman

PİYANO (Çehov'dan Esintiler) / Trevor Griffiths

AH, HOLLYWOOD / Christopher Hampton

TEHLİKELİ İLİŞKİLER / Christopher Hampton

ŞEYTAN ÇELMESİ / Vâclav Havel

LARGO DESOLATO (BURUK EZGİ) / Vâclav Havel

BİLDİRİM / Vâclav Havel

M. BUTTERFLY / David Henry Hwang

JACQUES İLE EFENDİSİ / Milan Kundera

DON KİŞOT / Lunaçarski

ALTI ÇAĞDAŞ NO OYUNU / Yukio Minima

SIĞINTILAR / Slawomir Mrozek

SİLÂHŞORUN GÖLGESİ / Sean O'Casey

ALLAHIN AYISI / Eugene O'Neill

ÖRÜMCEK KADININ ÖPÜCÜĞÜ / Manuel Puig

MARİA İÇİN PARA / Valentin Rasputin

ATEŞLİ SABİR / Antonio Skarmeta

AY, CARMELA / Jose Sanchis Sinistera

GETTO / Joshua Sobol

KAVGAM / George Tabori

GOYA - YA SANAT YA ÖLÜM / Antonio Buero Vallejo

IGUANANIN GECESESİ / Tennessee Williams